

MASARYKOVA UNIVERZITA
PEDAGOGICKÁ FAKULTA
KATEDRA SPECIÁLNÍ PEDAGOGIKY

**Výzkumný návrh: Logopedická intervence u žáků s dysartrií ve
spolkové zemi Baden-Württemberg v Německu**

1) Téma, problém, úvod a cíle výzkumu

Téma diplomové práce, v rámci které proběhne výzkum, zní Logopedická intervence u žáků s dysartrií ve spolkové zemi Baden-Württemberg v Německu. Ve své práci bych se chtěla věnovat poskytování logopedické péče žákům s dysartrií. Konkrétně se zaměřím na rozvoj komunikace u těchto žáků, pomocí jakých metod a pomůcek probíhá logopedická intervence, dále také na úroveň řeči v rámci jazykových rovin na projevy dysartrie .

Schopnost komunikace je pro člověka nesmírně důležitá. Pokud je u jedince tato schopnost narušená, může být zhoršena i kvalita jeho života, neboť pomocí řeči získáváme a předáváme informace, navazujeme a upevňujeme mezilidské vztahy. Právě při logopedické intervenci u osob s dysartrií se snažíme tuto narušenou komunikační schopnost rozvíjet nebo najít vhodnou alternativní náhradu mluvené řeči. Logopedická péče poskytovaná klientům s dysartrií se liší od jiných typů terapií především v četnosti používání různých pomůcek a prvků alternativní a augmentativní komunikace. S postupným vývojem všech moderních technologií se vyvíjí i velké množství kompenzačních i podpůrných pomůcek pro osoby, které mají narušený mluvný projev. Přínos tohoto výzkumu spočívá v získání nových poznatků z oblasti logopedie ze zahraničí.

Hlavním cílem tohoto výzkumu bude analýza průběhu logopedické péče u žáků s dysartrií na škole Stephen-Hawking-Schule v německém městě Neckargemünd. Dílčími cíli bude zhodnocení stávající úrovně komunikačních schopností, analýza projevů dysartrie, analýza neřečových oblastí a analýza použitých metod a pomůcek.

2) Hlavní výzkumná otázka a vedlejší výzkumné otázky

Hlavní výzkumná otázka:

- Jakým způsobem probíhá logopedická intervence u žáků s dysartrií na škole Stephen Hawking Schule ve městě Neckargemünd ve Spolkové republice Německo ?

Vedlejší výzkumné otázky:

- Jaké byly v rámci logopedické péče využity metody a pomůcky ?
- Jaká je úroveň projevů komunikace žáků z hlediska jazykových rovin ?
- Jaké jsou konkrétní projevy dysartrie u těchto žáků ?
- Jaká je úroveň vývoje žáků s tělesným postižením v neřečových oblastech ?

3) Výzkumná strategie

Pro výzkum jsem zvolila **kvalitativní strategii**, neboť se chci dopodrobna věnovat logopedické o péči žáky s dysartrií a hloubkové analýze projevů dysartrie u žáků s tělesným postižením. Budou použity metody případové studie a techniky strukturovaných rozhovorů, aktivního pozorování a analýza dokumentů.

Bude podrobně sledována logopedická intervence u žáků s tělesným postižením, jak individuální tak skupinová péče. Proběhnou rozhovory s logopedy a třídními učitelkami vybraných žáků. Další poznatky budou získány na základě analýzy lékařských, logopedických a školních dokumentací.

4) Návrh metody sběru dat

Výzkum bude realizován na základě šetření kvalitativního charakteru, které proběhne v září a v říjnu 2015. Před zahájením samotného výzkumu bude od rodičů žáků získán informovaný souhlas prostřednictvím e-mailu.

Hlavní výzkumnou metodou bude **případová studie**, kdy případem bude žák navštěvující Stephen Hawking Schule s diagnostikovanou dysartrií. Pět případových studií bude zpracováno na základě analýzy dokumentů, rozhovorů s logopedy a třídními učitelkami žáků a pozorování žáků. Při analýze dostupných dokumentů by mohlo být využito lékařské i logopedické dokumentace a školních dokumentů.

Další z výzkumných technik, které budou využity, budou **rozhovory** s logopedy a třídními učitelkami žáků. Rozhovory by měly být zaznamenány na nahrávací zařízení pro lepší zachycení důležitých informací. Další metodou sběru dat bude zúčastněné **pozorování**, které bude probíhat při logopedické péči (individuální i skupinové) a během vyučování.

Výzkum bude probíhat v následujícím pořadí: Budou vybráni konkrétní žáci po předchozí domluvě emailem s logopedem. V rámci výzkumu nejprve proběhne analýza dostupných dokumentů (lékařské zprávy, zprávy z vedení logopedické péče, školní dokumenty), poté pozorování žáků ve výuce - tam budou sledovány řečové a neřečové projevy žáků v přirozených a spontánních situacích. Dále proběhne pozorování vybraných žáků během skupinových a individuálních logopedických terapií. V následující fázi proběhnou rozhovory s logopedy, nejprve obecně (viz. úryvek rozhovoru) a poté budou rozhovory konkrétně zaměřeny na péči o jednotlivé žáky a řečové schopnosti v rámci jednotlivých jazykových rovin a na projevy dysartrie.

5) Úryvek rozhovoru s logopedem

Tento rozhovor bude vést k zodpovězení vedlejší výzkumné otázky: Jaké byly v rámci logopedické péče využity metody a pomůcky ?

1. Kolik let pracujete jako školský logoped ?
2. Jak dlouho působíte na této škole?
3. Pracujete v oboru logopedie i mimo tuto školu?
4. Kolik žáků na této škole za Vámi dochází na logopedickou intervenci?
5. Jaké je vaše dosažené vzdělání ?
6. Absolvovala jste některé speciální kurzy v rámci terapie žáků s dysartrií ?
7. Jak probíhá individuální péče o žáka s dysartrií ?
8. Které metody především používáte během logopedické intervence u těchto žáků?
9. Využíváte při své práci nějaké pomůcky? Jaké?
10. Používáte při komunikaci s žáky s dysartrií některé typy alternativní a augmentativní komunikace ?

6) Problémy při výzkumu

Výzkum bude probíhat v zahraničí během studijní stáže na Stephen Hawking Schule, tudíž na provedení výzkumu bude k dispozici jen omezený čas a chybějící informace by se získávaly komplikovaně. Bude tedy důležité výzkumné metody pečlivě připravit. K problémům, které by mohly ovlivnit výzkum, by mohlo patřit dlouhodobé onemocnění žáků a jejich absence ve školním zařízení nebo nepřítomnost klinických logopedů během mé stáže. Dále pak nesouhlas rodičů s tím, aby se jejich děti účastnily výzkumného šetření.

7) Záznam z prvního realizovaného rozhovoru

Rozhovor je sestaven přímo pro výzkum v zařízení Stephen Hawking Schule, proto při předvýzkumu, který byl realizován v České republice u klinického logopeda, bylo využito jen několik otázek z připraveného rozhovoru. S paní logopedkou se znám již delší dobu, vždy bývá přátelská a nápomocná. Při realizaci tohoto předvýzkumu bylo však vidět, že ji tlačí čas, tudíž i já jsem se snažila rozhovor urychlit. I přesto mi ale ukázala spoustu pomůcek, které při intervenci používá.

- *Jaké je vaše dosažené vzdělání ?*
- *Studovala jsem v Brně speciální pedagogiku s češtinou a před čtyřmi roky jsem si udělala atestaci na klinického logopeda a od té doby mám tady ambulanci.*

- ***A máte v péči nějaké klienty s dysartrií ?***
- *Tady na ambulanci ne, ale docházím do nemocnice na neurologii a tam mám několik klientů po cévní mozkové příhodě...a ještě po úrazu, ale to jsou klienti, kteří potom přechází do rehabilitačních center a tam mají svoje logopedy.*
- ***A kolik těch klientů máte?***
- *No...momentálně pět klientů, ale je to takové proměnlivé. Ale tradičně to bývá kolem pěti, šesti klientů.*
- ***A k nim docházíte jak často?***
- *Je to individuální, záleží také na, tom v jaké fázi terapie jsme. V období akutní fáze je to až třikrát týdně, kdy navštěvuji klienta přímo tady v nemocnici. No a později už to nebývá tak často. Obvykle jednou až dvakrát týdně.*
- ***Absolvovala jste některé speciální kurzy v rámci terapie žáků s dysartrií ?***
- *Žádné speciální kurzy jsem neabsolvovala, co by bylo přímo k dysartrii. No, vlastně, jen v průběhu atestační přípravy jsme absolvovali povinné praxe s klienty s dysartrií...ale už si konkrétně nevzpomínám s jakými metodami jsme pracovali.*
- ***Které metody především používáte během logopedické intervence u těchto žáků?***
- *Rozdílné metody používám při diferenciaci diagnostice, která je v tomto případě nutná, neboť musíme odlišit od sebe dysartrii s afázií. To používám například dotazník funkcionální komunikace nebo vysoce automatizované formy řeči. A pak již nastává období akutní fáze, kdy využívám opět jiné metody. Tady třeba využívám orofaciální stimulaci, masáže v oblasti mluvidel, ...a tak, to mám tady něco k tomu. (pozn. ukazuje mi knížku Orofaciální regulační terapie - C. Morales) Některé tyto prvky samozřejmě využívám dále i při terapii, která následuje po akutní fázi. Záleží také na míře poškození mozku. Mimo jiné v této fázi s klientem provádíme dechová cvičení, opět cvičení motoriky mluvidel, vyvozování hlasu a následně artikulace hlásek. Ale to asi znáte... Nedá se říct, že by byl nějaký vzorec, je to individuální. Snažím se vždy najít metody, které by vyhovovaly konkrétními klientovi.*
- ***Využíváte při své práci nějaké pomůcky? Jaké?***
- *No...jako je toho hodně. Konkrétně mě napadá, že...něco mám tady, můžu vám to v rychlosti ukázat. Například toto je kousací blok, který se využívá na symetrii čelisti, mám tu různé druhy logopedických sond, některé využívám pro rozvoj motoriky mluvidel a některé využívám pro vyvození konkrétní hlásky, ale spíše v menší míře. Toto jsou stereognozie (pozn. na rozpoznávání tvarů - vkládají se do úst)...jestli to*

znáte, využívají se při myofunkční terapii. Využívám je při nácviku sání a polykání. Stačí to alespoň takhle ?

- *Ano, děkuji. A ještě používáte při komunikaci s žáky s dysartrií některé typy alternativní a augmentativní komunikace ?*
- *Ano, využívám různé počítačové programy při rozvoji mluvené řeči a vlastně i při komunikaci. Nejvíce využívám asi MENTIO a v akutní fázi při dorozumívání tabulku s abecedou a různé komunikátory.*
- *To bude ode mě vše. Děkuji moc.*

8) Námět k modifikaci výzkumného návrhu

Při realizaci předvýzkumu se nedá říci, že bych narazila na nějaký zásadní problém. Důležité je zajistit si příjemné prostředí a dostatek času, neboť při tomto rozhovoru byla paní logopedka netrpělivá kvůli čekajícím klientům. Některé její odpovědi byly pouze strohé a sama se více nerozpovídala k tématu. Potvrzuji, že je vhodné rozhovor zaznamenávat na nahrávací zařízení.

9) Seznam literatury

CSÉFALVAY, Zsolt a Viktor LECHTA. Diagnostika narušené komunikační schopnosti u dospělých. Vyd. 1. Překlad Magda Wdowyczynová. Praha: Portál, 2013, 228 s. ISBN 978-802-6203-643.

DVOŘÁK, J. Logopedický slovník. 2., upr. a rozš. vyd. Žďár nad Sázavou: Logopedické centrum, 2001. 223 s. ISBN 80-902536-2-8.

HEDDERICH, I. Einführung in die Körperbehindertenpädagogik. München: Ernst Reinhardt, Co KG, Verlag, 1999. 143 s. ISBN 3-8252-2102-4.&GmbH

KLENKOVÁ. Terapie v logopedii. 1. vyd. Brno: Masarykova univerzita, 2007. ISBN 978-802-1044-630.

KLENKOVÁ, J. Logopedie: narušení komunikační schopnosti, logopedická prevence, logopedická intervence v ČR, příklady z praxe. 1. vyd. Praha: Grada, 2006. 228 s. ISBN 978-80-247-1110-2.

KUDLÁČEK, Miroslav. Svět dětské mozkové obrny: nahlížení vlastního postižení v průběhu socializace. Praha: Portál, 2012, 186 s., [8] s. obr. příl. ISBN 978-802-6201-786.

LECHTA, Viktor. Symptomatické poruchy řeči u dětí. Vyd. 3., dopl. a přeprac. Praha: Portál, 2011, 190 s. ISBN 978-807-3679-774.

LECHTA, Viktor. Terapie narušené komunikační schopnosti. 2., aktualiz. vyd. Překlad Jana Křížová. Praha: Portál, 2011, 386 s. ISBN 978-807-3679-019.

LELGEMANN, Reinhard. Körperbehindertenpädagogik ;Didaktik und Unterricht. Stuttgart: W. Kohlhammer, 2010. 284 s. ISBN 9783170212121.

LOVE, Russell J. Mozek a řeč: neurologie nejen pro logopedy. Vyd. 1. Praha: Portál, 2009, 372 s. ISBN 978-80-7367-464-9.

MAREŠOVÁ, Eva, Pavla JOUDOVÁ a Stanislav SEVERA. Dětská mozková obrna: možnosti a hranice včasné diagnostiky a terapie. 1. vyd. Praha: Galén, c2011, 154 s. ISBN 978-807-2627-035.

ŠKODOVÁ, Eva. Klinická logopedie. Vyd. 1. Praha: Portál, 2003, 612 s., viii barev. obr. příl. ISBN 80-717-8546-6.

Komentář:

Zdařile zpracovaný projekt, metodologie odpovídá výzkumným otázkám, trochu se bojím, aby výzkum nebyl příliš široký, ale je zřejmé, že teď nemá cenu jej zužovat, to až jedině během práce v terénu. Přeji hodně štěstí při realizaci výzkumu!